

Broedvogels van de Wieringermeer in 1945 en 1946

(26ste publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers“)

(met plaat 1 en 3 tekstfiguren)

(with a Summary in English)

door

A. L. J. VAN IJZENDOORN

1. Inleiding.

Sinds Schaank (1938) de broedvogelstand van de Wieringermeerpolder in het jaar 1937 beschreef, zijn geen publicaties meer over het vogelleven van deze polder in de volgende jaren verschenen, behalve dan de mededelingen van Van Dobben over de vogelbevolking van het bos te Robbenoord (1942). Toch is m.i., zeker nu, weer een overzicht gewenst en wel om verschillende redenen.

Het onderzoek van de Zuiderzeepolders is immers eerst dan afgesloten, „wanneer de laatste drooggelegde polder een vogelbevolking heeft gekregen, die niet meer van een soortgelijk reeds van oudsher bevolkt gebied afwijkt...“ (Muller, 1944, p. 62). En dit is in de Wieringermeer zeker nog niet het geval. Van verschillende vogelsoorten kan in de nabije of meer verwijderde toekomst de vestiging worden verwacht. Van Dobben vestigt in dit verband o.a. de aandacht op de volgende soorten in zijn publicatie van 1942: koolmees, vink, zanglijster, grauwe vliegenvanger, paapje, tjiftjaf, heggemus, roodborst, braamsluiper, zwartkop, grauwe klauwier, zwarte kraai, wielewaal, geelgors en gekraagde roodstaart.

In dit verband zou ik nog de aandacht willen vestigen op: gierzwaluw, steenuil, dodaars, watterral, waterhoen, holenduif, groenling, glanskop en ringmus. Dit zijn m.i. soorten die hier nog kunnen komen broeden, of weer opnieuw zich kunnen vestigen.

Ook is een nieuw overzicht van belang tengevolge van de Duitse schanddaad, de inundatie van de polder in 1945, die grote wijzigingen veroorzaakte in het landschappelijk uiterlijk van de polder en daardoor ook van invloed is geweest en ten dele nog invloed heeft op de soortenrijkdom, de talrijkheid en de verspreiding van vele vogels, zo als later zal blijken.

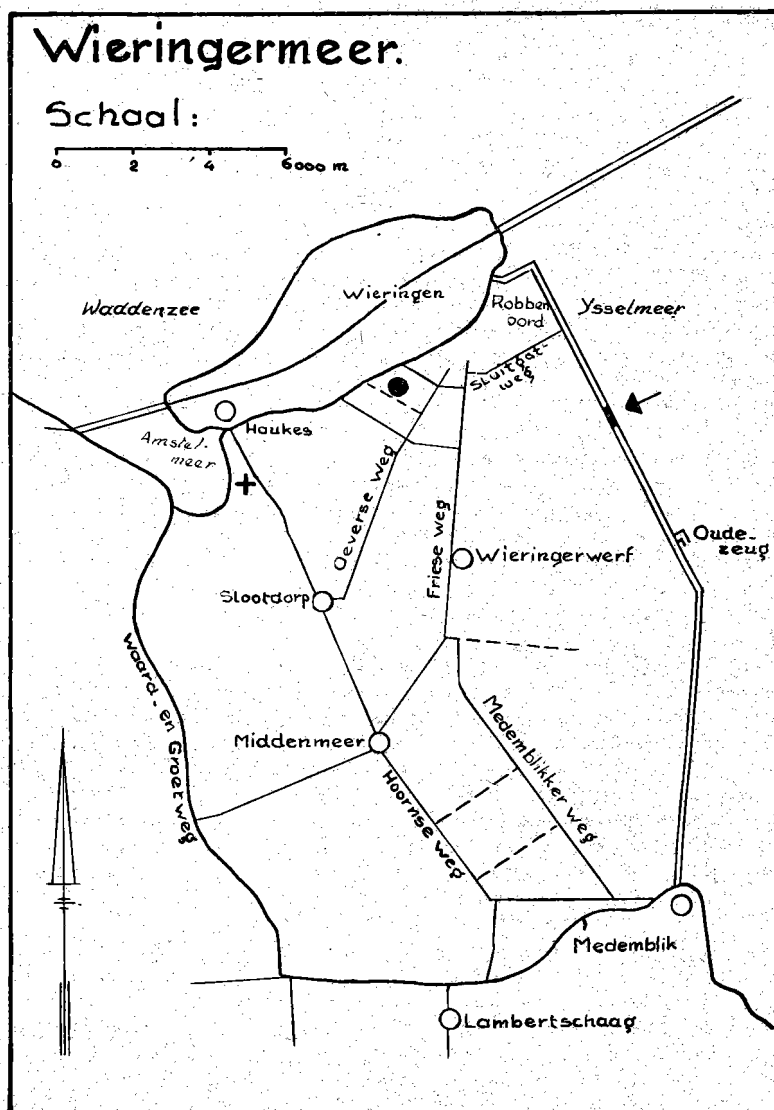
2. De Inundatie en zijn gevolgen¹⁾.

Toen de geallieerde legers in het voorjaar van 1945 Westelijk Nederland naderden, werd de Wieringermeerdijk op 17 April, doelloos, door de „Wehrmacht“ opgeblazen en stroomde ca 700 miljoen m³ IJsselmeerwater in 2 dagen tijds in de „Meer“, waardoor de waterstand in de polder, zowel als van het IJsselmeer, kwam op even onder N.A.P.

De twee gaten, die in de dijk werden geslagen, lagen ca 14 km ten N. van Medemblik en bereikten een breedte van ± 200 en ± 160 m. Hierdoor ontstonden, na de drooglegging, twee wielen, gescheiden door een smalle rug, van resp. $\pm 5,50$ en $\pm 3,50$ ha, met een grootste diepte van resp. ± 30 en 22.50 m onder N.A.P. De rug tussen deze beide meertjes ontstond door het intact blijven van een stuk dijk van ca 30 m.

Al spoedig na de bevrijding werd begonnen met het herstel van de dijk en het droogmaken van de polder. De dijkgaten werden afgesloten door het leggen

¹⁾ Veel gegevens voor dit hoofdstuk zijn ontleend aan het „Driemaandelijksch Bericht betreffende de Zuiderzeewerken“ (zie literatuurlijst) en aan verschillende nummers van „De Flevobode“, nieuwsblad voor de Wieringermeer, etc.

- ← Plaats, waar de Duitsers de dijk opbliezen op 17 April 1945.
- Het eilandje in de geïnundeerde polder, waar o.a. de lachstern (*Gelochelidon nilotica*) broedde.
- + "Klutengat" (zie tekst).

van een dijk met een uitbuiging naar de IJsselmeerszijde, waardoor een grote tijdsbesparing werd verkregen, daar een herstel van de oude dijk zeer veel grondverzet zou hebben vereist.

Op 9 Aug. 1945 werd begonnen met het leegmalen met behulp van de intacte gemalen „Lely” en „Leemans”, enige Amerikaanse pompaggregaten en door

het aflaten van water in „De Vier Noorder Koggen”. Op 11 Dec. d.a.v. werd het peil van 5 m — N.A.P. bereikt en was de Wieringermeer weer droog.

De gevolgen van de overstroming bleken toen in al hun omvang. De bebouwing had door de golfslag zware schade geleden. Van de drie dorpen werd Wieringerwerf het zwaarst gestoffen. Hier stonden nog maar enige gebouwen overeind. In Slootdorp en Middenmeer was de schade ook zeer uitgebreid, maar waren toch nog boerderijen en huizen blijven staan.

* In de loop van de zomer zijn weer een paar duizend mensen teruggekeerd, die ten dele een onderdak hebben gevonden in noodwoningen.

De beplanting van bomen en struiken heeft zeer veel geleden. Het $\pm$ 400 ha grote bos te Robbenoord, Z. van Den Oever, was practisch geheel dood en werd dan ook in de loop van zomer 1946 voor het grootste deel gekapt. Slechts enkele boompartijen, o.a. bestaande uit *Pinus*-soorten, bleven nog ongekap. Ook van de vele windsingels, langs de wegen, de kleinere bosjes en van de erfbeplantingen is niet veel meer over. Op 1 Augustus 1946 was het merendeel van het dode hout verwijderd. Dit kappen heeft de vogelstand schade berokkend, vooral in het bos van Robbenoord, waar een kolonie kapmeeuwen door het werkvolk werd verstoord.

Een klein aantal populieren en wilgen heeft de overstroming blijkbaar kunnen doorstaan, zodat o.a. te Middenmeer en te Slootdorp nog enig, zij het dan ook ijl, geboomte aanwezig is. De loofhoutsingels langs Waard- en Groetweg zijn geheel gespaard gebleven en vormen met hun ruige ondergroei goede broed- en verblijfplaatsen voor een aantal vogelsoorten.

De polder werd al spoedig na de drooglegging weer in cultuur gebracht, wat mogelijk was omdat de inundatie met zoet water geschiedde en omdat het water slechts enige maanden in de polder had gestaan, zodat de structuur van de grond niet te veel had geleden.

In het jaar 1946 overheerste de tarwe, ook al omdat dit een vrij arbeidsexensief gewas is. Verder waren er de bekende landbouwgewassen aanwezig, zoals blauwmaanzaad, vlas, haver, gerst, suikerbieten, aardappels, erwten enz.

Er traden enige plagen op, o.a. van gamma-uilen en koolvlinders. Vogelconcentraties in verband hiermee kon ik echter niet vaststellen.

De veldmuizenstand leek mij óf zeer klein, óf ontbrekend. Er werden dan ook weinig roofvogels en uilen gezien.

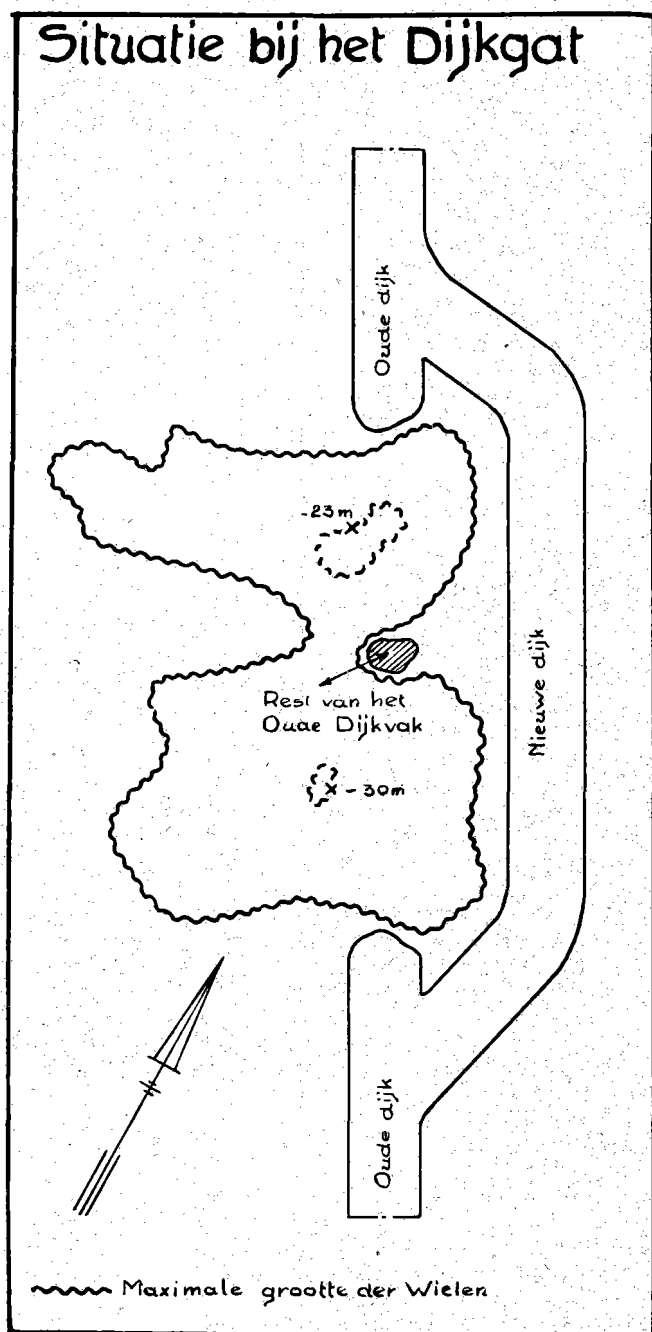
Het landschap bij het dijkgat verdient aparte vermelding. De beide wielen, die door het binnenstromende water werden uitgeslepen, nemen geleidelijk landinwaarts in diepte af. Het dijkstuk in het midden vormde de nestplaats voor kapmeeuwen, die óók hun nesten hadden gebouwd op de stropakken, die zich daar hadden verzameld.

In de omgeving van het dijkgat werd een oppervlakte van naar schatting 200 bunders bedekt met ongeveer 1 miljoen m³ IJselmeerzand. Op deze zandvlakte, in de nabijheid van de beide braken, werd een strobekramming aangebracht, om het stuiven tegen te gaan. De zandvlakte vormde een broedterrein voor kluten, bontbek-, kleine en strandpluvieren, visdiefjes, scholeksters en nog enige andere soorten.

De 7 kavels, die onmiddellijk bij de doorbraak zijn gelegen, zullen over een oppervlakte van plm. 100—110 ha met bos worden beplant, terwijl ca 70 ha hiervan weer in cultuur zal worden gebracht. Het Staatsboschbeheer heeft, in verband met bovengenoemde bebossingsplannen, een aanvang gemaakt met het aanleggen van twee kwekerijen ter grootte van 20 ha.

De twee wielen bij het dijkgat zullen dus blijven bestaan en er zal een „natuurmonument” van „gemaakt” worden.

Het is zeer te hopen, dat dit plan tot het maken van een „natuurmonument”

Broedplaats o.a. van kluut (*Recurvirostra avosetta*), bontbekpluvier (*Charadrius hiaticula*), kleine pluvier (*Ch. dubius*) en strandpluvier (*Leucopoliis alexandrinus*).

het aflaten van water in „De Vier Noorder Koggen”. Op 11 Dec. d.a.v. werd het peil van 5 m — N.A.P. bereikt en was de Wieringermeer weer droog.

De gevolgen van de overstroming bleken toen in al hun omvang. De bebouwing had door de golfslag zware schade geleden. Van de drie dorpen werd Wieringerwerf het zwaarst gestoffen. Hier stonden nog maar enige gebouwen overeind. In Slootdorp en Middenmeer was de schade ook zeer uitgebreid, maar waren toch nog boerderijen en huizen blijven staan.

* In de loop van de zomer zijn weer een paar duizend mensen teruggekeerd, die ten dele een onderdak hebben gevonden in noodwoningen.

De beplanting van bomen en struiken heeft zeer veel geleden. Het $\pm$ 400 ha grote bos te Robbenoord, Z. van Den Oever, was practisch geheel dood en werd dan ook in de loop van zomer 1946 voor het grootste deel gekapt. Slechts enkele boompartijen, o.a. bestaande uit *Pinus*-soorten, bleven nog ongekap. Ook van de vele windsingels, langs de wegen, de kleinere bosjes en van de erfbeplantingen is niet veel meer over. Op 1 Augustus 1946 was het merendeel van het dode hout verwijderd. Dit kappen heeft de vogelstand schade berokkend, vooral in het bos van Robbenoord, waar een kolonie kapmeeuwen door het werkvolk werd verstoord.

Een klein aantal populieren en wilgen heeft de overstroming blijkbaar kunnen doorstaan, zodat o.a. te Middenmeer en te Slootdorp nog enig, zij het dan ook ijl, geboomte aanwezig is. De loofhoutsingels langs Waard- en Groetweg zijn geheel gespaard gebleven en vormen met hun ruige ondergroei goede broed- en verblijfplaatsen voor een aantal vogelsoorten.

De polder werd al spoedig na de drooglegging weer in cultuur gebracht, wat mogelijk was omdat de inundatie met zoet water geschiedde en omdat het water slechts enige maanden in de polder had gestaan, zodat de structuur van de grond niet te veel had geleden.

In het jaar 1946 overheerste de tarwe, ook al omdat dit een vrij arbeidsexensief gewas is. Verder waren er de bekende landbouwgewassen aanwezig, zoals blauwmaanzaad, vlas, haver, gerst, suikerbieten, aardappels, erwten enz.

Er traden enige plagen op, o.a. van gamma-uil en koolvlinders. Vogelconcentraties in verband hiermee kon ik echter niet vaststellen.

De veldmuizenstand leek mij óf zeer klein, óf ontbrekend. Er werden dan ook weinig roofvogels en uilen gezien.

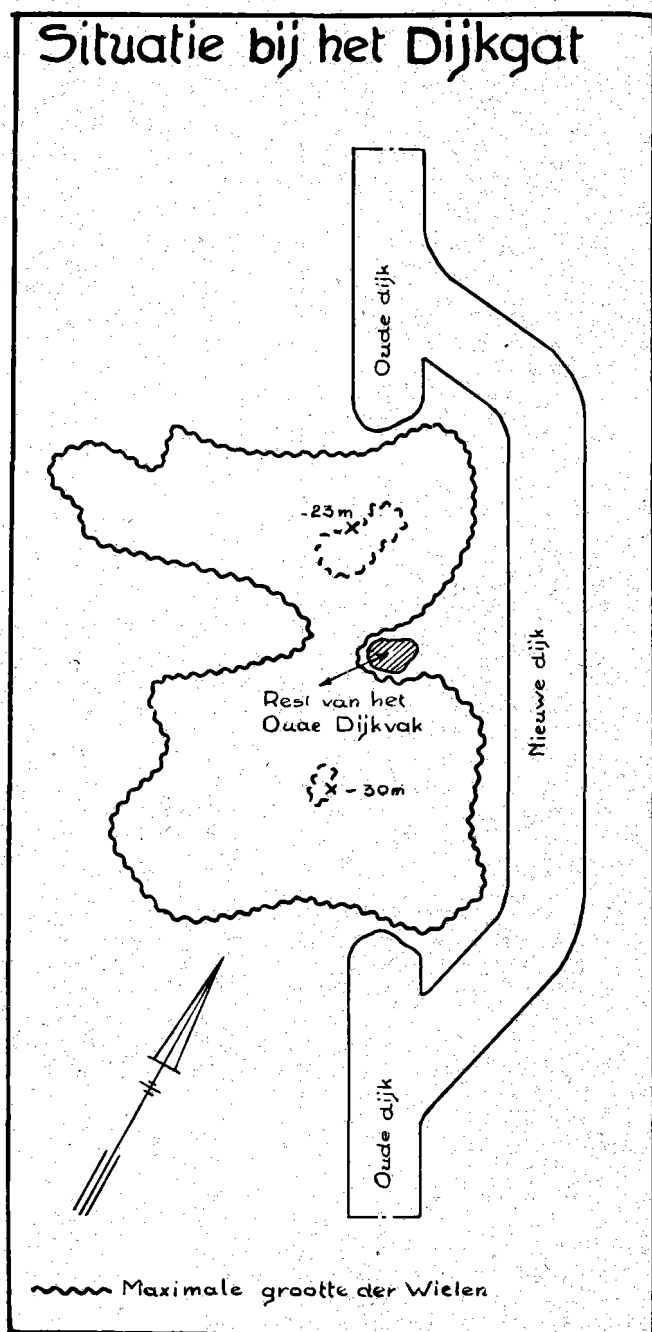
Het landschap bij het dijkgat verdient aparte vermelding. De beide wielen, die door het binnenstromende water werden uitgeslepen, nemen geleidelijk landinwaarts in diepte af. Het dijkstuk in het midden vormde de nestplaats voor kapmeeuwen, die óók hun nesten hadden gebouwd op de stropakken, die zich daar hadden verzameld.

In de omgeving van het dijkgat werd een oppervlakte van naar schatting 200 bunders bedekt met ongeveer 1 miljoen m³ IJsselmeerzand. Op deze zandvlakte, in de nabijheid van de beide braken, werd een strobekramming aangebracht, om het stuiven tegen te gaan. De zandvlakte vormde een broedterrein voor kluten, bontbek-, kleine en strandpluvieren, visdiefjes, scholeksters en nog enige andere soorten.

De 7 kavels, die onmiddellijk bij de doorbraak zijn gelegen, zullen over een oppervlakte van plm. 100—110 ha met bos worden beplant, terwijl ca 70 ha hiervan weer in cultuur zal worden gebracht. Het Staatsboschbeheer heeft, in verband met bovengenoemde bebossingsplannen, een aanvang gemaakt met het aanleggen van twee kwekerijen ter grootte van 20 ha.

De twee wielen bij het dijkgat zullen dus blijven bestaan en er zal een „natuurmonument” van „gemaakt” worden.

Het is zeer te hopen, dat dit plan tot het maken van een „natuurmonument”

Broedplaats o.a. van kluut (*Recurvirostra avosetta*), bontbekpluvier (*Charadrius hiaticula*), kleine pluvier (*Ch. dubius*) en strandpluvier (*Leucopoliis alexandrinus*).

het aflaten van water in „De Vier Noorder Koggen”. Op 11 Dec. d.a.v. werd het peil van 5 m — N.A.P. bereikt en was de Wieringermeer weer droog.

De gevolgen van de overstroming bleken toen in al hun omvang. De bebouwing had door de golfslag zware schade geleden. Van de drie dorpen werd Wieringerwerf het zwaarst gestoffen. Hier stonden nog maar enige gebouwen overeind. In Slootdorp en Middenmeer was de schade ook zeer uitgebreid, maar waren toch nog boerderijen en huizen blijven staan.

* In de loop van de zomer zijn weer een paar duizend mensen teruggekeerd, die ten dele een onderdak hebben gevonden in noodwoningen.

De beplanting van bomen en struiken heeft zeer veel geleden. Het $\pm$ 400 ha grote bos te Robbenoord, Z. van Den Oever, was practisch geheel dood en werd dan ook in de loop van zomer 1946 voor het grootste deel gekapt. Slechts enkele boompartijen, o.a. bestaande uit *Pinus*-soorten, bleven nog ongekap. Ook van de vele windsingels, langs de wegen, de kleinere bosjes en van de erfbeplantingen is niet veel meer over. Op 1 Augustus 1946 was het merendeel van het dode hout verwijderd. Dit kappen heeft de vogelstand schade berokkend, vooral in het bos van Robbenoord, waar een kolonie kapmeeuwen door het werkvolk werd verstoord.

Een klein aantal populieren en wilgen heeft de overstroming blijkbaar kunnen doorstaan, zodat o.a. te Middenmeer en te Slootdorp nog enig, zij het dan ook ijl, geboomte aanwezig is. De loofhoutsingels langs Waard- en Groetweg zijn geheel gespaard gebleven en vormen met hun ruige ondergroei goede broed- en verblijfplaatsen voor een aantal vogelsoorten.

De polder werd al spoedig na de drooglegging weer in cultuur gebracht, wat mogelijk was omdat de inundatie met zoet water geschiedde en omdat het water slechts enige maanden in de polder had gestaan, zodat de structuur van de grond niet te veel had geleden.

In het jaar 1946 overheerste de tarwe, ook al omdat dit een vrij arbeidsexensief gewas is. Verder waren er de bekende landbouwgewassen aanwezig, zoals blauwmaanzaad, vlas, haver, gerst, suikerbieten, aardappels, erwten enz.

Er traden enige plagen op, o.a. van gamma-uilen en koolvlinders. Vogelconcentraties in verband hiermee kon ik echter niet vaststellen.

De veldmuizenstand leek mij óf zeer klein, óf ontbrekend. Er werden dan ook weinig roofvogels en uilen gezien.

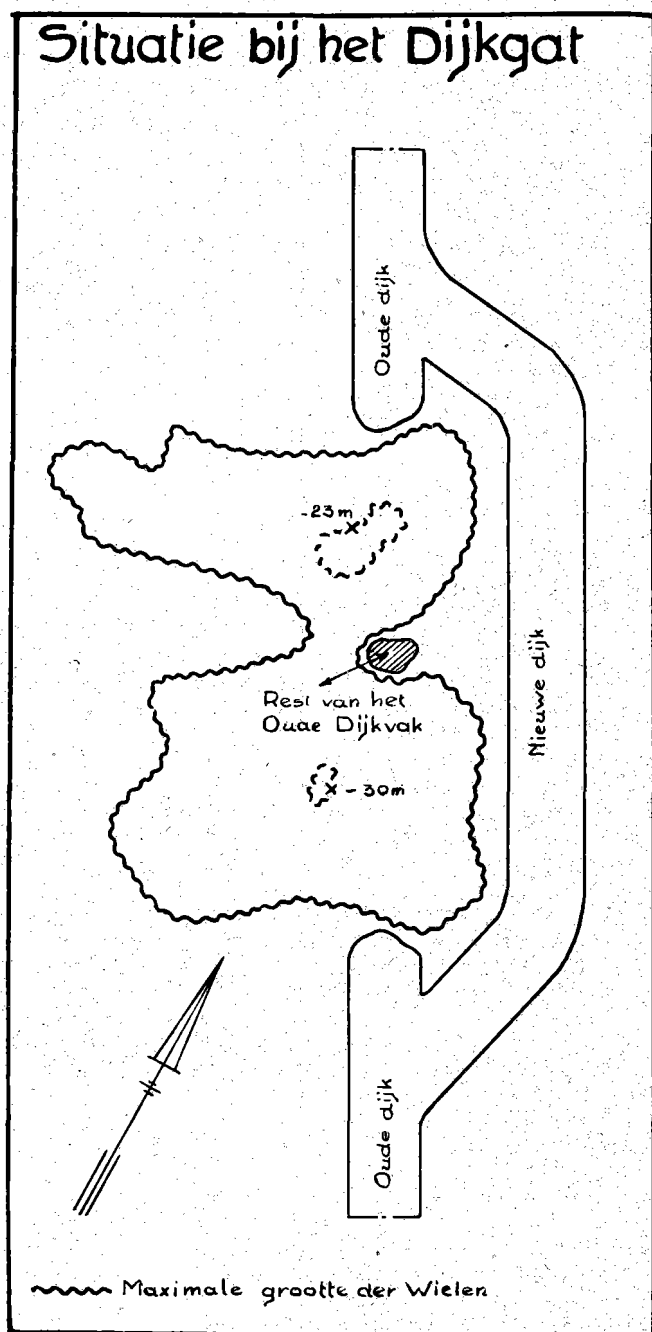
Het landschap bij het dijkgat verdient aparte vermelding. De beide wielen, die door het binnenstromende water werden uitgeslepen, nemen geleidelijk landinwaarts in diepte af. Het dijkstuk in het midden vormde de nestplaats voor kapmeeuwen, die óók hun nesten hadden gebouwd op de stropakken, die zich daar hadden verzameld.

In de omgeving van het dijkgat werd een oppervlakte van naar schatting 200 bunders bedekt met ongeveer 1 miljoen m³ IJselmeerzand. Op deze zandvlakte, in de nabijheid van de beide braken, werd een strobekramming aangebracht, om het stuiven tegen te gaan. De zandvlakte vormde een broedterrein voor kluten, bontbek-, kleine en strandpluvieren, visdiefjes, scholeksters en nog enige andere soorten.

De 7 kavels, die onmiddellijk bij de doorbraak zijn gelegen, zullen over een oppervlakte van plm. 100—110 ha met bos worden beplant, terwijl ca 70 ha hiervan weer in cultuur zal worden gebracht. Het Staatsboschbeheer heeft, in verband met bovengenoemde bebossingsplannen, een aanvang gemaakt met het aanleggen van twee kwekerijen ter grootte van 20 ha.

De twee wielen bij het dijkgat zullen dus blijven bestaan en er zal een „natuurmonument” van „gemaakt” worden.

Het is zeer te hopen, dat dit plan tot het maken van een „natuurmonument”

Broedplaats o.a. van kluut (*Recurvirostra avosetta*), bontbekpluvier (*Charadrius hiaticula*), kleine pluvier (*Ch. dubius*) en strandpluvier (*Leucopoliis alexandrinus*).

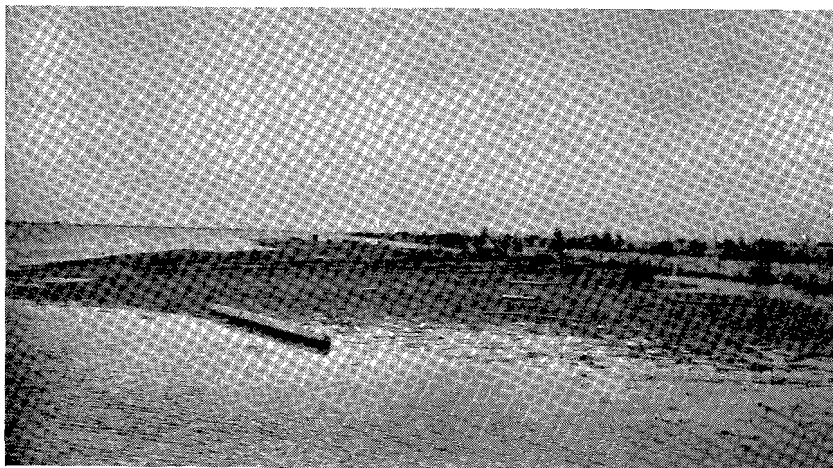

Fig. 1. Het eilandje langs de Klievertocht, Wieringermeer; broedplaats o.a. van de lachstern, *Gelochelidon n. nilotica* (Gm.). 1 Aug. 1945.

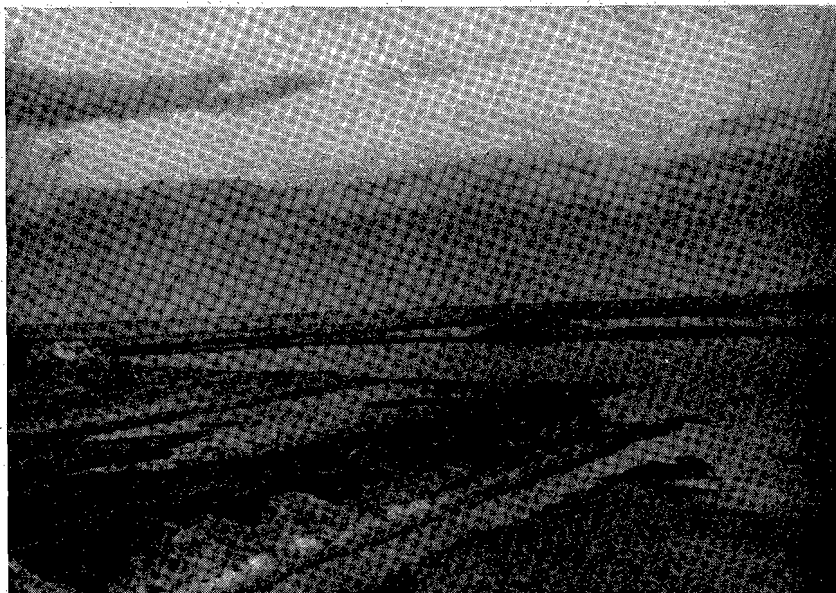

Fig. 2. Lachstern, *Gelochelidon n. nilotica* (Gm.) op het nest, dat 2 eieren bevat. Klievertocht, Wieringermeer, 1 Juli 1945.

Fig. 3. Nest met 1 ei van de lachstern, *Gelochelidon n. nilotica* (Gm.). Klievertocht, Wieringermeer, 24 Juli 1945.

Foto's C. Bais Pzn.

Het landschap bij het dijkgat Winter 1945. Op de achtergrond de nieuwe dijk. Let op de beide wielen, het dijkstuk, dat is blijven staan en de zandvlakte op de voorgrond. foto J. H. Boersen.

door zal gaan en vooral dat deze plannen op deskundige wijze zullen worden uitgevoerd.

Met de herbeplanting van de polder is al een begin gemaakt. Zo is b.v. de beplanting van 79 erven al voltooid.

Ook zal weldra aan de riet-beschoeiing van de kanalen, die zeer grote schade heeft opgelopen, aandacht worden geschonken.

3. Het broedseizoen 1945.

Toen medio April 1945 de polder volliep, werden de broedvogels — en ook de kleine roofdieren, de hazen enz. — verdreven, of verdronken.¹⁾

Er was echter één hoge bank in de polder, die boven water bleef. Deze bank was gelegen langs de Oostzijde van de Klievertocht, ongeveer op kavel E 90 en had ten naaste bij een oppervlakte van 135 bij 12 m. (Zie Plaat 1, fig 1). Op dit eilandje concentreerde zich een aantal sterns en, in mindere mate, ook meeuwen en enige steltlopers.

De opvallendste broedvogel was hier de lachstern (*Gelochelidon n. nilotica* (Gm.)), die hier einde Juni door de heer H. van der Lee werd ontdekt en die op 1 Juli door de jachtopziener-vogelkenner C. Bais werd gefotografeerd (zie Plaat 1, fig 2).

Het nest bevatte toen twee eieren, die rustig werden bebroed, zodat de heer C. Bais op 5 Juli d.a.v. de beide jongen kon ringen, die zeer waarschijnlijk later zonder tegenspoed zijn groot geworden.

Op 24 Juli waren de beide broedvogels met hun jongen van het eilandje ver-

¹⁾ De jacht op hazen, fazanten en patrijzen bleef dan ook gesloten.

dwenen, maar trof de heer Bais een tweede nest van *Gelochelidon nilotica* aan, dat slechts één ei bevatte. Dit nest werd ook door hem gefotografeerd. (Plaat 1, fig 3).

Bij een derde bezoek, op 1 Augustus, bleek dit ei verlaten te zijn en was het al iets verregend. Momenteel bevindt dit ei zich nog in het bezit van den heer Bais.

Dit is blijkbaar het derde broedgeval in Nederland van *Gelochelidon nilotica*, dat officieel is geconstateerd. De vorige broedgevallen waren: 1931, op de „Beer”, bij Hoek van Holland en 1944, op de „Makkumerwaard”, bij Makkum. Over dit laatste broedgeval berichtte Haverschmidt (1945) uitvoerig. Voor nadere bijzonderheden kan naar zijn publicatie worden verwezen.

Verder broedden op het eilandje bij de Klievertocht 175 à 200 visdiefjes (*Sterna h. hirundo* L.), die nog tot diep in Augustus met hun jongen aanwezig waren. Ook vestigde zich daar hoogstens 5 paar kapmeeuwen (*Larus r. ridibundus* L.). Verder waren er nesten van een klein aantal kluten (*Recurvirostra avosetta* L.), enige scholeksters (*Haematopus o. ostralegus* L.), 7 van de bontbekpluvier (*Charadrius h. hiaticula* L.), ± 12 van de strandpluvier (*Leucopoliis a. alexandrinus* (L.)), 1 van de dwergstern (*Sterna a. albifrons* Pall.) en waarschijnlijk ook 1 van de kleine pluvier (*Ch. dubius curonicus* Gm.) (K. de Vries).

De broedende vogels hadden te lijden van ratten, die hun schuilplaatsen hadden onder balen stro, die op het eilandje waren aangespoeld. Ook maakte een uil (waarvan de soort nog niet is vastgesteld) veel slachtoffers onder de jonge visdiefjes (*Sterna hirundo*); verscheidene malen werden nl. de vleugeltjes en beentjes van jonge visdiefjes gevonden, waarbij enige malen de staartveren van een uil werden gevonden.

Als verdere broedvogels in 1945 werden nog vastgesteld de wilde eend (*Anas pl. platyrhyncha* L.), die in sommige ten-dele-onder-water-staande kapschuren nestelde en de houtduif (*Columba palumbus* L.), die eveneens in sommige van deze schuren heeft gebroed en in de top van een dennetje (K. de Vries); voorts nestelden volgens de Vries 3 of 4 paar futen (*Podiceps cr. cristatus* (L.)) langs de Wieringerrandweg, terwijl hij 9 nesten van de zwarte stern (*Chlidonias n. niger* (L.)) vond ten N. van de Schelpenbolweg en 2 van de meerkoet (*Fulica a. atra* L.) — die in veel ex. aanwezig was — in een ondergelopen singel langs de Wieringerrandweg.

In het bos van Robbenoord waren enige 100den nesten van kapmeeuwen (*Larus r. ridibundus* L.). Na de broedtijd werden grote aantallen vliegvlugge kapmeeuwen-jongen op de IJselmeerdijk aangetroffen.

Verder had er een paartje lepelaars (*Platalea l. leucorodia* L.) een nest met eieren en deden drie paar blauwe reigers (*Ardea c. cinerea* L.) een broedpoging. De nesten met eieren werden geïnspecteerd, maar verongelukten. Op een drijvend dak te Robbenoord bevonden zich op 24 Juni 16 nesten van de visdief (*Sterna h. hirundo* L.). (K. de Vries).

4. Het broedseizoen 1946.

Sinds 1 April 1946 tot eind December van dat jaar doorkruiste ik geregeld twee maal per week de polder, meestal langs de route Haukes, Slootdorp, Middenmeer, Lambertschaag, of in omgekeerde richting.

Een 4-tal dagen ging ik langs de Waard- en Groetweg, tussen de Haukes en Aartswoud, terwijl ik op 7 Juni de IJselmeerdijk en het dijkgat bezocht.

In totaal werden 88 soorten waargenomen waarvan 45 zeker als broedvogels kunnen worden beschouwd. Deze zijn van een nummer voorzien; verder zijn tussen haakjes vermeld de soorten, waarvan het broeden dubieus of niet uitgesloten is alsmede enkele voormalige broedvogels.

[*Corvus c. corone* L. — Zwarte kraai.

Bijna steeds, maar in klein aantal, gezien, ten N. van Sloodorp, langs de Waardweg en einde Juli nu en dan een troepje in de polder N. van Lambert-schaag. Ook werden steeds enige van deze vogels in het bos van Robbenoord waargenomen (K. de Vries). Toch durf ik de soort (nog?) niet als broedvogel te kwalificeren.]

1. *Coloeus monedula* L. — Kauw.

In de maand Juni geregeld een paartje bij de boerderij „De Eerste” aan de Sloodweg, dat bij navraag aan de pachter hier bleek te hebben gebroed.

2. *Pica pica* (L.) — Ekster.

Op 5 en 8 April langs Waard- en Groetweg 3 of 4 nesten met bijbehorende paren gezien, meest in de singels. Op 12 Juli 1 ex. gezien bij een nest in het dorp Wieringerwerf en later op de dag nog een nest met bijbehorende vogels bij een boerderij op de Medemblikker weg. In Robbenoord zag K. de Vries 3 nesten op 16 Juni en in de wintermaanden kwam nog een nest zichtbaar in een ijl populierenbosje te Middenmeer. In totaal hebben dus in 1946 zeker 9 à 10 jaren in de polder genesteld. Op 27 Sept. $\pm$ 10 ex. langs de Waardweg geteld.

3. *Sturnus v. vulgaris* L. — Spreeuw.

Schaarse broedvogel bij de huizen. Steeds gezien. Sinds begin Juni ook rondzwervende troepjes, bestaande uit ouden en jongen.

4. *Carduelis c. cannabina* (L.) — Kneu.

Geregeld gezien in de singels langs de Waard- en Groetweg in klein aantal. Sinds begin Juni steeds enige ex. aan de Hoornse weg, Z. van Middenmeer, in dode struiken. Het is mogelijk, dat dit ten dele σ σ waren, die rondzwierven terwijl de ϕ ϕ ergens anders broedden (zie Niethammer, I, 1937, p. 58). Op 12 Juli waren er heel wat ex. van deze soort bij de Terp te Wieringerwerf. Daar zag ik toen ook jonge vogels, waaronder een, die nog niet goed vliegen kon. Ook broedde een paartje bij de Haukes: in enige meidoorns aldaar werd steeds een paartje gezien. In het gedeelte van Robbenoord, gelegen achter het gemaal Leemans (dennen) waren ook steeds (vooral in Juni), troepjes kneuen aanwezig (K. de Vries).

[*Fringilla coelebs* L. — Vink.

Slechts twee waarnemingen in de zomer: 8 April enige gehoord langs de Groetweg en op 26 Mei 1 slaand σ te Sloodorp. Dit zullen trekkers zijn geweest. (Zie Nederl. Vogels, I, p. 114)].

5. *Passer d. domesticus* (L.) — Huismus.

Vrij schaarse broedvogel in bebouwde kernen. 's Zomers ook soms in kleine troepjes op zeer afgelegen plaatsen in de polder, zo b.v. op 7 Juni bij het dijk-gat. Dit zijn zeker niet-broedende vogels?

6. *Emberiza sch. schoeniclus* (L.) — Rietgors.

Steeds waren zingende vogels aanwezig op sommige geschikte plaatsen langs de Wieringerrandweg, zonder twijfel broedvogels. Op 14 Juni ook zingende ex. gezien in het riet van het Waardkanaal bij Ulkesluis, waar de soort ook broedt. Dus alleen broedend geconstateerd aan de polderranden en niet in de polder, mogelijk door de verdwijning van het riet, ten gevolge van de inundatie. Op 12 Sept. zag ik 1 ϕ in het bos van Robbenoord.

[*Galerida cr. cristata* (L.) — Kuifleeuwerik.

Slechts één observatie: 1 ex. goed gezien op 13 Juni, langs de weg te Mid-

denmeer. Zwerver? Later heb ik steeds op de soort gelet, maar deze toch niet meer gezien.]

7. *Alauda a. arvensis* L. — Veldleeuwerik.

Talrijke broedvogel door de gehele polder. Steeds gezien. Niet in maximale dichtheid echter, volgens mijn „gevoel“.

8. *Anthus pratensis* (L.) — Graspieper.

Waarnemingen in Juni en Juli, bij Middenmeer en langs de Hoornse weg, hoewel zéér gering in aantal, wijzen wel op een enkel broedgeval. Het is opvallend zo schaars deze vogel in de polder is. Blijkbaar door grotere kieskeurigheid in zijn biotoop dan b.v. de veldleeuwerik. Was een 10-tal jaren geleden volgens Schaank (1937) zéér talrijk!

9. *Motacilla fl. flava* L. — Gele kwikstaart.

Talrijke broedvogel. Steeds waargenomen vanaf 15 April. Op 12 Juli op de Terpe Wieringerwerf het eerst jonge vogels gezien. Sinds die datum meermalen familietroepjes waargenomen. Op 16 Sept. nog een volgroeid jong gezien, dat vleugeltrillend om voedsel bedelde, bij twee oude vogels.

10. *Motacilla a. alba* L. — Witte kwikstaart.

Alleen gezien langs de Waard- en Groetweg en N. van Slootdorp. Schaarre broedvogel.

[*Parus m. major* L. — Koolmees.

Enige malen gehoord in Slootdorp en langs de Waard- en Groetweg, in de maanden April en Mei.]

[*Phylloscopus collybita* (Vieill.) — Tjiftjaf.

Op 8 April 1 ex. horen zingen in singel langs de Waardweg. En op 14 Juni 2 x de soort gehoord in singel langs de Waardweg. Ongepaarde vogels?¹⁾ Op 29 Mei hoorde K. de Vries een tjiftjaf langs een doodlopende weg bij de Friese weg.]

11. *Phylloscopus trochilus fitis* (Bechst.) — Fitis.

Waard- en Groetweg: 5 April 1 zingend ex.; 15 April 19 zingende ex. van Kolhorn tot Ulkesluis in de singels.

Ook op 14 Juni 2 of 3 zingende ex., die zich gedroegen als broedvogels en dat ook wel waren.

Op 16 Juni enige ex. gehoord in Robbenoord door K. de Vries.

12. *Acrocephalus a. arundinaceus* (L.) — Grote karekiet.

De zingende ex., die geregeld werden gehoord en gezien langs Waard- en Wieringerrandkanaal, waren, zeker gedeeltelijk, broedvogels.

Hun aantal was echter niet groot.

13. *Acrocephalus sc. scirpaceus* (Herm.) — Kleine karekiet.

In het Waardkanaal-riet tussen Ulkesluis en Nieuwesluis op 14 Juni minstens twee paar, wel broedvogels. Ook broedend langs de Wieringerrandweg (C. Bais).

14. *Acrocephalus palustris* (Bechst.) — Bosrietzanger.

Op 14 Juni trof ik twee druk zingende individuen aan in de hoge singel langs

¹⁾ Ongepaarde vogels werden vastgesteld bij fitis en tjiftjaf door M. Philips Price (vide British Birds, 29, p. 158—167).

de Waardweg. Dit waren, te oordelen naar hun onrustig gedrag, toen ik het dichtbegroeide bosje indrong, broedvogels.

De Vries hoorde op 16 Juni langs de Randweg 1 zingend ex. dicht bij de „Leemans”.

15. *Acrocephalus schoenobaenus* (L.) — Rietzanger.

Op 1 Juli hoorde ik een zingende vogel in het riet van het Wieringerrandkanaal bij de Haukes, wel broedvogel. Maar dan toch opvallend schaars!

15. *Hippolais icterina* (Vieill.) — Spotvogel.

Op 27 Mei bemerkte ik pas de eerste ex. in het dorp Middenmeer. Was sindsdien steeds algemeen en is ongetwijfeld in flink aantal op alle enigszins geschikte plaatsen broedvogel geweest. De soort heeft duidelijk weinig behoefte aan ondergroei, want ik trof de hele zomer door zingende ex. aan in hoge, verspreid staande populieren N. van Slootdorp, waar practisch geen onderbegroeiing, behalve wat lage onkruidplanten, aanwezig was.

Vermoedelijk bestaat een deel der populatie uit ongepaarde vogels, want er waren somtijds zoveel zingende ex. aanwezig, dat ik nauwelijks aan kon nemen, dat zij allen afkomstig zouden zijn van broedparen. Deze ongepaarde vogels zouden dan voor een deel de druk zingende ex. kunnen zijn, die zich zelfs in Juli lieten horen.¹⁾

17. *Sylvia b. borin* (Bodd.) — Tuinfluiter.

Vanaf 20 Mei aangetroffen. Was niet talrijk in Slootdorp geregeld een zingend ex.; ook langs de Waardweg en op 12 Juli te Wieringerwerf bij de Terp. Was wel — zij het dan ook schaars — broedvogel.

18. *Sylvia c. communis* Lath. — Grasmus.

Was op alle plaatsen, waar maar enig struikgewas stond, aanwezig. Een deel hiervan was zonder twijfel broedvogel. De geregeld zingende ex., die in Juli op allerlei plaatsen werden aangetroffen, zullen voor het merendeel wel ongepaarde ♂ ♂ zijn geweest.²⁾

De Vries meldt, dat er in Robbenoord ook steeds veel zingende ♂ ♂ waren.

[*Turdus ericetorum* Turton — Zanglijster.

Op 16 Juni vertoefde 'n zingend ex. in het bos van Robbenoord (K. de Vries).]

19. *Turdus m. merula* L. — Merel.

Enige waarnemingen: op 14 Juni langs de Waardweg 1 zingend ♂ en op 12 Juli 1 zingend ♂ te Wieringerwerf.

Op 16 Juni zag K. de Vries in Robbenoord twee nesten met de bijbehorende vogels.

[*Oenanthe oenanthe* (L.) — Tapuit.

Slechts één waarneming: 1 trekker vloog bij de Haukes van Wieringen de polder in op 30 Sept. Als broedvogel verdwenen!]

[*Saxicola rubetra* (L.) — Paapje.

Op 12 Juli in een bosje bij de Terp te Wieringerwerf 1 ♀, dat zich vrij schuw gedroeg.]

¹⁾ Zang van *Hippolais* in Juli en begin Augustus is vrij gewoon; dit wordt ook opgemerkt door Niethammer (deel I, p. 334).

²⁾ Ook Niethammer (deel I, p. 348) wijst op het voorkomen van niet-broedende vogels.

20. *Hirundo r. rustica* L. — Boerenzwaluw.

Broedvogel in de dorpen en bij verscheidene boerderijen. Zo ook b.v. bij het dijkgat in een boerderijruïne op 7 Juni. Was m.i. echter niet in maximale dichtheid aanwezig.

21. *Delichon u. urbica* (L.) — Huizwaluw.

Veel schaarser dan de vorige soort. Nog het talrijkst als broedvogel in Slootdorp.

De Vries telde 7 nesten in de boerderijruïne bij het dijkgat.

Werd tot eind Sept. in de polder gezien.

22. *Riparia r. riparia* (L.) — Oeverzwaluw.

Op 7 Juni waren 3 ex. aan het graven in de steile dijkwand, die ontstaan was door de explosie van 17 April 1945. (Links op de tekstfig.). De nestgangen waren enige dm's diep. Bij inspectie hiervan, die geen eieren aan het licht bracht, vloegen de vogels geagiteerd kwetterend in het rond.

Op 21 Juni vloog 1 ex. rond bij een korte nestgang, die was gegraven in de steile wand van een „heuveltje” langs de Hoornse weg, Z. van Middenmeer. Later zag ik hier echter nooit meer een oeverzwaluw.

[*Apus a. apus* (L.) — Gierzwaluw.

Werd geregeld waargenomen, vooral aan de randen van de polder, in het bijzonder in de wijde omgeving van de Haukes, ten N. van Slootdorp en ten N. van Lambertschaag. De meeste vogels, die geregeld boven de polder joegen, kwamen wel uit de omgeving. Of de soort ook in de polder broedde, durf ik niet te zeggen, want volgens Niethammer (deel II, p. 43) zwerven niet-broedende gierzwaluwen-troepen einde Juni—begin Juli rond, terwijl aanwezigheid vóór die tijd volgens de „Nederl. Vogels” (I, p. 330) op trek kan slaan.]

23. *Cuculus c. canorus* L. — Koekoek.

Op 3 Mei hoorde ik de eerste te Slootdorp. Sindsdien geregeld gezien, soms 2 of 3 tegelijk. Was dus wel broedvogel.

[*Athene noctua vidalii* A. E. Brehm — Steenuil.

Op 16 Sept. vond ik een dode steenuil op de wegberm, Z. van Middenmeer, die daar al enige dagen moest hebben gelegen.]

[*Falco t. tinnunculus* L. — Torenvalk.

Slechts enige waarnemingen: 10 Mei 1 ex. bij de Hoornse brug en 5 Juli 2 ex., kort na elkander passerend N. van Lambertschaag.]

[*Circus ae. aeruginosus* (L.) — Bruine kuikendief.

Op 7 Juni een jagend paartje bij de Klievertocht.¹⁾ Op 16 Juni 1 ♂ + 1 ♀ langs de Randweg, dicht bij de Hippolytushoeverweg (de Vries) en op 26 Juli een paartje, mogelijk steeds hetzelfde, ten N. van de Schelpenbolweg.]

[*Circus pygargus* (L.) — Asgrauwe kuikendief.

Op 16 Juni 1 ex., ♀, stotend op een bruine kuikendief, langs de Randweg. Viel later in een tarweveld in (Meded. de Vries).]

¹⁾ Dit paartje broedde in het wed. van de vervallen eendenkooi in de Hippolytushoeverpolder te Wieringen. Op 28 Juni bezocht ik dit nest met K. de Vries. Dit bevatte toen een donsjong en twee eieren. Van dit broedsel is slechts één jong groot geworden.

[*Platalea l. leucorodia* L. — Lepelaar.

Op 20 en 24 Mei 1 ex. aan de rand van de Sloopvaart, ten Z. van de boerderij „De Eerste”. Op 13 Juni 2 ex. aan de Wagentocht.]

24. *Ardea c. cinerea* L. — Blauwe reiger.

Werd op bijna alle waarnemingsdagen opgemerkt. Een toeneming van het aantal reigers kon geconstateerd worden in de maanden Juni en Juli, toen op veel plaatsen vissende reigers werden aangetroffen. Op 7 Juni telde ik meer dan 50 ex. in en om de wielen bij het dijkgat. Helaas heb ik toen niet op het venekleed gelet, zodat ik niet kan zeggen of deze vogels overzomeraars of vroege trekkers waren, of jonge dieren, geboortig uit 1946, die uitzwermden na de broedtijd (dispersie, van Oordt, 1943, p. 80).

In Robbenoord waren in Mei drie nesten met eieren aanwezig. Deze zijn echter verstoord, daar de bomen werden omgehakt. Toen waren er veel reigers in Robbenoord (K. de Vries).

25. *Tadorna tadorna* (L.) — Bergeend.

„Klutengat”¹⁾ aan Sloopweg: 27 Mei 1 ex., 26 Juli 1 ex. In het eind van Juni of begin Juli een ad. ex. met 4 jongen aan de Oeverse weg in het Kanaal (Bais).

26. *Anas pl. platyrhynchos* L. — Wilde eend.

Was broedvogel in niet groot aantal. Op 13 Juni 1 ♀ met jongen gezien in de Wagentocht; op 12 Juli 1 ♀ met enige vrij grote jongen in de Hoekvaart, ten Z. van Wieringerwerf. Ook geregeld bij het „Klutengat”, waar de soort ook wel broedde. Op 7 Juni enige 10-tallen, w.s. allen ♂♂, aan de rand van een wiel bij het dijkgat. Verder in Juni en Juli vaak hier en daar enige vogels in de vaarten. Op 16 Juni veel ex. in Robbenoord (de Vries).

27. *Anas querquedula* L. — Zomertaling.

Eind April en begin Mei geregeld een paartje bij het „Klutengat”, dat zich onrustig gedroeg en zeker een broedpaar was. Op 27 Mei aldaar ± 12 stuks, voor het merendeel of allemaal ♂♂.

28. *Spatula clypeata* (L.) — Slobeend.

In April en begin Mei enige paartjes bij het „Klutengat”, wel broedvogels. Op 20 Mei 4 of 5 ♂♂ aldaar en op 27 Mei minstens 10 ♂♂ en enige ♀♀ op dezelfde plaats.

[*Aythya fuligula* (L.) — Kuifeend.

„Klutengat”: 27 Mei 1 ♂ + 1 ♀ en 21 Juni idem.]

29. *Podiceps cr. cristatus* (L.) — Fuut.

Broedvogel in het Waardkanaal onder Ulkesluis (minstens 2 paar) en in het Wieringerrandkanaal. In het laatste kanaal werd een jong ex. door een jachthond gegrepen (Bais) en zag ik zelf op 12 Sept. 2 jonge ex. en enige ad. vogels.

Vanaf 20 Mei tot medio Juni een paar in de Sloopvaart bij het Klutengat, dat misschien ook broedde.

¹⁾ Met het „Klutengat” duid ik aan de slikkige bocht van de Sloopvaart ten Z. van de boerderij „De Eerste”, waar o.a. ook kluten broedden.

30. *Columba p. palumbus* L. — Houtduif.

Broedvogel in de singels langs Waard- en Groetweg, waar ik de soort steeds aantrof. Op 5 April troep van ± 30 stuks aan de Waardweg. Vanaf begin Juni soms kleine gezelschappen, bestaande uit oude en jonge vogels. Ook broedend in Robbenoord (de Vries). Eveneens in de singel langs de Randweg en in verschillende schuren (Bais).

[*Streptopelia t. turtur* (L.) — Tortelduif.

Drie waarnemingen: 27 Mei 1 ex. N. van Sloodorp; 14 Juni koerende vogel in singel aan de Waardweg; 17 Juni een koerend ex. te Sloodorp. Verder hoorde K. de Vries nog 2 ex. op 16 Juni in Robbenoord, bij de Leemans.

Al deze waarnemingen kunnen op trekkers slaan, daar de trek (volgens de „Nederl. Vogels”, II, p. 723) doorgaat zelfs tot begin Juli. De vogels gedroegen zich echter niet als trekkers! Naar de mening van Bais is de soort in klein aantal broedvogel.]

31. *Haematopus o. ostralegus* L. — Scholekster.

Steeds een paar bij het Klutengat, dat daar — naar hun gedrag te oordelen, een nest had.

Op 7 Juni twee sterk alarmerende paren bij het dijkgat, beslist broedvogels.

32. *Charadrius h. hiaticula* L. — Bontbekpluvier.

Op 7 Juni veel alarmerende paartjes waargenomen langs de IJselmeerdijk vanaf de sluitgatweg tot aan het electr. gemaal Lely. Hier toen ook eenmaal een jong gezien. Op diezelfde datum ook, naar schatting 'n 10-tal hevig alarmerende paartjes op de randplaten bij het dijkgat, die daar beslist broedden.

Ook broedvogel op de kale plekken langs de sluitgatweg; zeker 3 paren, w.s. 4 (de Vries).

33. *Charadrius dubius curonicus* Gm. — Kleine pluvier.

Deze soort nam ik op verscheidene data waar in April t.e.m. Juli op een zandige strook langs de Hoornse weg, Z. van Middenmeer. Vaak in Juni en begin Juli waren ze zeer geagiteerd en streken dan vlak voor mij neer op de weg en vertoonden daar „schijnverlamming”. Heeft daar dus wel gebroed.

Op 7 Juni zag ik enige broedpaartjes die — evenals de bontbekken — „injury-feigning” vertoonden, bij het dijkgat.

Op de zanderige strook langs de Noorderdijkweg steeds ex. gezien. Op 2 Juni een alarmerend ex. in Robbenoord. Op 16 Juni zag K. de Vries twee broedvogels op de kale plekken langs de Sluitgatweg.

34. *Leucopolijs (Charadrius) a. alexandrinus* (L.) — Strandpluvier.

Op 7 Juni heel wat broedpaartjes op de zandvlakte bij het dijkgat. Veel vogels vertoonden ook zeer uitdrukkelijk „pseudo-verlammingen”, heel hun gedrag bewees broeden. Er waren echter ook vogels, in losse troepjes, aan de plasrand, die zich zeer rustig gedroegen en mogelijk niet-broedende overzomeraars waren. Op 2 en 18 Juni telde K. de Vries ± 8 broedpaartjes op de kale plekken langs de Sluitgatweg.

35. *Vanellus vanellus* (L.) — Kievit.

Op enige plaatsen broedvogel. Vestigde zich pas vrij laat. Bij het Klutengat vanaf 12 April steeds 2 of 3 paren, die vooral einde Mei, begin Juni zeer hevig attaqueerden en toen zonder twijfel jongen of eieren hadden.

Op 7 Juni waren er bij het dijkgat enige paren met eieren of jongen. Op die dag ook enige hevig alarmerende paartjes gezien langs de dijk ten N. van Medemblik. Sinds begin Mei nu en dan kleine troepjes.

No. 1—3. Juni '47] VAN IJZENDOORN, Broedvogels Wieringermeer '45 en '46

[*Philomachus pugnax* (L.) — K e m p h a a n.

Op 5 Juli verscheen een klein troepje trekkers bij het Klutengat en op 12 Juli zag ik ca 20 ex. langs de Friese weg, N. van Wieringerwerf, die allen in de rui waren. Was geen broedvogel meer.]

36. *Tringa t. tofanus* (L.) — T u r e l u u r.

Broedde in 1 of 2 paren bij het Klutengat, waar steeds hevig geagiteerde vogels werden gezien.

Langs de Hippolytushoeverweg op 7 Juni 2 paren, ongetwijfeld met jongen, terwijl ook bij het dijkgat en langs de IJsselmeerdijk enige nerveuze paren werden opgemerkt.

37. *Recurvirostra avosetta* L. — K l u u t.

Vanaf de Meimaand werden steeds „nerveuze” kluten aangetroffen bij het Klutengat aan de Slootweg. Er waren ca 10 paren, die zonder twijfel hun nesten hadden op de aangrenzende akkers.

Op 5 Juli zag ik op het slik aldaar een oude vogel met een halfwas jong, maar er waren toen beslist meer jongen, want de kluten gedroegen zich zeer onrustig. De tweede en grootste kolonie bevond zich bij het dijkgat, waar op 7 Juni zeker 25 tot 30 paar broedden. Alhoewel ik niet intensief naar nesten heb gezocht, waren de gedragingen van zodanige aard, dat broeden vaststond.

Op 12 Juli zag ik nog 5 à 6 paar aan de rand van een vaart langs de Friese weg, N. van Wieringerwerf. Ook deze gedroegen zich als broedvogels en vlogen alarmerend rond.

Tenslotte zag ik nog een druk-doend ex. langs de Sluitgatweg op 7 Juni, waar dus wellicht ook nog een enkel paartje heeft gebroed.

Op 26 Juli zag ik een gezin van 2 ad. + 3 vliegvlugge juv. vogels langs de Hoornse weg, Z. van Middenmeer. Deze vogels waren wel afkomstig uit een der kolonies en zwierven hier rond, vóór de eigenlijke wegtrek.

Op 16 Juni 9 nesten met eieren en op 3 Juli veel jongen gezien op de zandvlakte bij het dijkgat. Langs de Sluitgatweg op de kale plekken zeker 12 paartjes aanwezig; op 3 Juli daar ook jongen gezien (meded. K. de Vries).

De hernieuwde vestiging bij het Klutengat (een oude broedplaats uit de eerste jaren van het bestaan van de polder: kavel A 62!) is w.s. een gevolg van de verdwijning van het riet aldaar door inundatie.

38. *Limosa l. limosa* (L.) — G r u t t o.

In Mei en Juni werden steeds enige alarmerende vogels gezien bij het Klutengat, die hier wel gebroed hebben. Op 7 Juni hoorde ik een hevig almerende vogel aan de Hippolytushoeverweg.

Op 5 Juli verscheen een klein troepje trekkers aan het Klutengat, op 12 Juli zag ik ca 10 ruiende vogels aan de Friese weg. Op 19 en 23 Juli tussen Slootdorp en Middenmeer 100-den ruiende vogels. Ik vond 1 ex., in de rui, als slachtoffer van electriciteitsdraden. Op 25 en 26 Juli waren ze veel minder in aantal.

39. *Sterna h. hirundo* L. — V i s d i e f j e.

Op 17 April de eerste: 2 ex. N. van Slootdorp. Op 7 Juni bewezen 2 of 3 paar op de zandvlakte bij het dijkgat door hun gedrag, dat zij of eieren of jongen hadden. Mogelijk broedde ook nog een enkel paartje bij het Klutengat; ze werden daar nl. geregeld gezien.

Op 3 Juli vond de Vries 3 nesten met eieren bij het dijkgat; er waren toen, naar de gedragingen van de oude vogels te oordelen, meer nesten of jongen.

40. *Sterna a. albifrons* PaIl. — Dwergstern.

Op 7 Juni twee fel attaquerende broedparen bij het dijkgat. Op 16 Juni trof K. de Vries bij het dijkgat 6 alarmerende vogels aan (zeker broedvogels).

41. *Larus r. ridibundus* L. — Kapmeew.

Op 7 Juni werden broedende vogels waargenomen op de stropakken in de beide plassen bij het dijkgat. Het aantal bleef onbekend. Er waren ook veel niet-uitgekleurde vogels, die niet broedden. Wordt steeds gezien, in wisselend aantal. In Robbenoord werden enige 10-tallen nesten, meest met 1 ei, door werklieden verstoord (Bais).

42. *Fulica a. atra* L. — Meerkoet.

Op 14 Juni twee broedparen in het Waardkanaal onder Ulkesluis gezien. In April en Mei steeds enige vogels in de Sloopvaart bij het Klutengat, die zich gedroegen als broedvogels.

Sinds 24 Mei, toen ik op laatstgenoemde plaats $\pm$ 20 ex. zag, echter toenemend in aantal en op 27 Mei „enige 10-tallen”. Ook in Juni en Juli waren er steeds meer vogels dan er gebroed kunnen hebben. Deze aantallen zijn wel het gevolg van samengroepende, niet-broedende overzomeraars.¹⁾

43. *Phasianus colchicus* L. — Fazant.

In April en Mei meermalen gehoord en gezien in de singels langs Waard- en Groetweg en langs de Wieringerrandweg bij de Haukes. Bais zag „mooie koppels jongen”, in Robbenoord het meest. Ook nu en dan waargenomen in het najaar, in Robbenoord en langs de Waardweg.

44. *Perdix p. perdix* (L.) — Patrijs.

De jachtopziener C. Bais zag de soort meermalen in de polder. Hij vond een nest met de resten van $\pm$ 20 eieren langs de Randweg. Zelf hoorde ik de soort enige malen kraaien in Nov. en Dec.

45. *Coturnix c. coturnix* (L.) — Kwartel.

Op 19 en 26 Juli een voortdurend roepend δ gehoord in een gersteveldje langs de Hoornse weg, Z. van Middenmeer. Ook de jachtopziener C. Bais heeft de soort daar gehoord. Hij hoorde de slag verder nog langs de Hippolytushoeven en de Klieverweg.

Aan de Friese weg werd een nest met 12 eieren gevonden (Bais). Vermoedelijk hebben 3 of 4 paren in de polder gebroed.

Op 2 Sept. hoorde ik nog 1 ex. roepen in een stoppelveldje, Z. van Middenmeer. Ook hier zijn de late data opmerkelijk, waarop voor het eerst de roepende vogels werden vastgesteld, evenals Muller (1943) dit constateerde in de Noord-oostpolder in het broedseizoen 1943. Dit kan verschillende oorzaken hebben: 1. de kwartels zijn inderdaad zeer laat gearriveerd op hun broedterrein; 2. de kwartels zijn op hun normale tijd aangekomen, maar roepen dan nog niet; 3. vele kwartels roepen vooral 's nachts en ontsnappen daardoor aan de waarneming.

5. Vergelijking met de broedvogels in 1937.

Schaank (1938) gaf een volledig overzicht van de broedvogelstand 9 jaren terug. Toen was de polder geheel in cultuur gebracht. De lijst telde 48 soorten. Verdwenen zijn nu als broedvogels: *Emberiza citrinella* (Geelgors), *Galerida cristata* (Kuifleeuwerik), *Lanius collurio* (Grauwe klauwier), *Oenanthe oenanthe*

¹⁾ Op 14 Juni zag ik een troep van 47 meerkoeten op het Amstelmeer, vlak bij de dijk, bij Ulkesluis.

(Tapuit), *Circus pygargus* (Grauwe kuikendief), *Anas crecca* (Wintertaling), *Podiceps ruficollis* (Dodaars), *Philomachus pugnax* (Kemphaan), *Gallinula chloropus* (Waterhoen). Van de eerste 6 soorten vind ik dit wel begrijpelijk. Ze zijn n.l. in het omliggende land ook zeldzaam als broedvogels of ontbreken geheel. De verklaring van hun vestiging en verdwijning kan ik echter niet geven! Waterhoen en dodaars zijn mogelijk verdwenen door de schaarste aan riet, tengevolge van de inundatie. Of waren ze al eerder weg? Jammer, dat er geen waarnemingen zijn uit de tussenliggende jaren! Wanneer en waardoor is de kemphaan verdwenen?

De kneu (*Carduelis cannabina*) is w.s. langzamerhand in aantal toegenomen. De veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) is vermoedelijk sterk toegenomen.

Schaank noemde de graspieper (*Anthus pratensis*) in 1937 zeer talrijk; in 1946 was de soort echter een zeldzame broedvogel!!

Spotvogel (*Hippolais icterina*) en grasmus (*Sylvia communis*) zijn w.s. eveneens in aantal toegenomen.

Bergeend (*Tadorna tadorna*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*) en zomertaling (*Anas querquedula*) zijn blijkbaar afgenomen in aantal! Immers de bergeend broedde in 1937 in enkele paren, van de wilde eend werden in dat jaar $\pm$ 1250 stuks geschoten en van de zomertaling werden op sommige gedeelten 3 nesten per kavel gevonden!

De meeste andere soorten schijnen in aantal gelijk te zijn gebleven. Of zijn soorten als kluut, strandpluvier en dwergstern pas weer verschenen als gevolg van de veranderde omstandigheden tengevolge van de inundatie?

Het broeden van kerkuil (*Tyto alba*), velduil (*Asio flammeus*), torenvalk (*Falco tinnunculus*) e.a. uilen en roofvogels, die b.v. in 1936 broedend werden geconstateerd, hangt wel af van de veldmuizenstand.

De stand van patrijs (*Perdix perdix*) en fazant (*Phasianus colchicus*) is achteruitgegaan door de inundatie.

Nieuwe broedvogels zijn: kauw (*Coloeus monedula*); ekster (*Pica pica*), al in 1941 (Haverschmidt, 1942); fitis (*Phylloscopus trochilus*), al in 1939 (Van Dobben, 1942); bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*), al in 1936 (?) (Van Dobben, 1942), blauwe reiger (*Ardea cinerea*) en grutto (*Limosa limosa*).

6. Naschrift.

Mijn grote erkentelijkheid betuig ik vooral aan de heer C. Bais, die mij zeer veel gegevens verschafte over de toestand in het broedseizoen 1945 en mij toestond de foto's van de lachstern, zijn nest en zijn broedplaats te publiceren. Verder aan de heer J. H. Boersen, die enige landschapsfoto's bereidwillig afstond, de heer K. de Vries die veel gegevens verschafte over het jaar 1946 en Dr C. G. B. ten Kate, die mij met adviezen en literatuur aanspoorde mijn gegevens te publiceren.

7. Literatuur.

Dobben, W. H. van (1942): De groei der vogelbevolking van de Wieringermeer, speciaal van het bosch te Robbenoord. *Limosa*, 15, p. 1—13.

Driemaandelijksch bericht betreffende de Zuiderzeewerken, 26, no. 2, Juli 1945 en 27, no. 1, Jan. 1946 Uitg. van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw.

Eijkman, C. cs. (1937—): De Nederlandsche Vogels. Wageningen.

Haverschmidt, Fr. (1942): Faunistisch overzicht van de Nederlandsche broedvogels. Leiden.

— (1945): Een nieuw broedgeval van de Lachstern, *Gelochelidon n. nilotica* (Gm.) in Nederland. *Ardea*, 33, p. 117—125.

- Muller, J. (1943). Noordoostpolderbewoners, 5e bericht; broedseizoen 1943. Limosa, 16, p. 140.
——— (1944). Enkele beschouwingen naar aanleiding van de vogelkolonisatie in de nieuwe Zuiderzeepolders. Limosa, 17, p. 62.
Niethammer, G. (1937—1942): Handbuch der Deutschen Vogelkunde. Leipzig.
Oordt, G. J. van (1936): Vogeltrek. Leiden.
Schaank, J. R. H. (1937): De broedvogels van den Wieringermeerpolder in 1936. Limosa, 10, p. 22—32.
——— (1938): De broedvogels van den Wieringermeerpolder in 1937. Limosa, 11, p. 7—9.

8. Summary.

The "Wieringermeer" was the first polder that was drained in the scope of the Zuiderzee Reclamation Scheme.

The bird life of this polder was studied by some ornithologists since its reclamation in 1930 up to the year 1937. The breeding birds of 1937 were fully discussed in Schaank's paper (1938). Eventually Van Dobben (1942) published his observations on the growth of the avifauna of the Robbenaard wood especially.

So Schaank's account was the last complete list of the breeding birds of this polder.

The criminal and unnecessary flooding of the "Wieringermeer" on April 17th 1945 by the "Deutsche Wehrmacht" caused the destruction of hundreds of farmhouses and three prosperous villages. The inhabitants fled in all directions and had to leave their property.

The flooded polder attracted many species of birds however.

One little island, situated in the North of the polder, remained dry and soon proved to be an excellent breeding-ground for many birds.

Here a clutch of two eggs was found of the Gull-billed Tern (*Gelochelidon nilotica*) by Mr. H. F. van der Lee. Later on the game-keeper discovered a second clutch of one egg in this same island. The young of the first nest were successfully reared and disappeared in the end of July. The second nest appeared to be abandoned on Aug. 1st and the egg was taken away.

This is the third nesting-case of *Gelochelidon nilotica*, positively proved in the Netherlands.

Other breeding-birds on the „island" were a.o.: Common Tern (*Sterna hirundo*), Black-headed Gull (*Larus ridibundus*), Avocet (*Recurvirostra avosetta*), Oystercatcher (*Haematopus ostralegus*), two *Charadrius* species and *Leucopolijs alexandrinus*.

The inundated wood in the North-Eastern part of the polder was taken by a colony of some hundreds of Black-headed Gulls and some three pairs of the Common Heron (*Ardea cinerea*) and a pair of Spoonbills (*Platalea leucorodia*) built a nest there. Unfortunately the eggs were destroyed and no young were reared.

Additional breeding-birds in 1945 were: Wood-Pigeon (*Columbia palumbus*) and Mallard (*Anas platyrhynchos*), which both made use of the barns as a nesting-place.

The polder was soon drained again and some five months after the outrageous German act, viz. on Dec. 17th all the superfluous water was gone.

The current through the hole of the dyke has scoured two deep pools of water into the soil. These two pools are preserved as a sanctuary.

Many waders nested here in 1946. The sandy plain that thanked its origin to a great quantity of sand from the IJsselmeer, was the domain of Avocets, Oyster-

catchers, Little-, Ringed- and Kentish plovers, Lapwings, Common Terns and Little Terns.

The Quail (*Coturnix coturnix*) also returned to his former habitat and nested again in 3 or 4 pairs.

In the course of the ten years past, some breeding-birds have disappeared e.g. Moor-Hen (*Gallinula chloropus*), Ruff (*Philomachus pugnax*) and Little Grebe (*Podiceps ruficollis*).

It will be worth while to study this area more fully in the years to come, in order to gain an insight in the preferences of the nesting-birds and the factors, influencing their settlement, as little is known about this question as yet.

Hoorn, 22 Dec. 1946.

Over het voorkomen van de Canadese gans, *Branta canadensis* (L.) in Nederland

(with a Summary in English)

door

Dr C. G. B. TEN KATE

Het aantal vondsten van de Canadese gans, vermeld in de Nederlandse literatuur, is uiterst gering; in „De Nederl. Vogels” (5e afl., 1939, p. 565) konden afgezien van de ongedateerde door Schlegel (o.a. reeds in 1852) vermelde waarnemingen, slechts de volgende vondsten worden opgesomd:

2 ♂♂, resp. 22 en 28 Juli 1876 geschoten in de Anna Paulownapolder (coll. Rijksmuseum);

♀, 3 Sept. 1890 geschoten bij Nieuwediep;

♀, 2 of 3 Jan. 1902 gevangen in een palingfuik bij Den Hoorn op Texel;

1 ex., winter 1927/28 gevangen te Alem bij Den Bosch.

Sindsdien werden twee latere waarnemingen gepubliceerd:

1 ex., 21 Febr.—15 Maart 1941 waargenomen op de Kagerplassen (Ardea, 31, 1942, p. 117);

1 ex., 28 Sept. 1941 op het wed van de kooi te Wanneperveen (ibidem, l.c.).

Winter 1946/47 had een kleine „invasie” plaats: de bewaker van het Kamper-eiland zag op 19 December, dus zeer kort na de plotseling ingevallen koude, in een wak, juist op de splitsing van IJssel en het nieuw gegraven Kattediep, 17 ex. Op 23 December was de engelse ornitholoog en speciale ganzenkenner, R. A. H. Coombes, er getuige van dat van 16 naar een wak in de Ketel komende ex. er 3 door beroepsjagers werden afgeschoten; dit waren volgens hem adulte voorwerpen. Op 27 December namen Mr Coombes en ik zelf van zeer dichtbij 17 stuks waar, die voedsel zochten in binnendijks weiland, niet ver van de Ketel verwijderd. Op 4 Januari werd in de zelfde omgeving een ex. gevonden, dat was aangevreten en reeds enige tijd tevoren moest zijn gestorven. Het droeg een ring van Bengt Berg, Wäranäs, Zweden. De kop, één poot en vleugel bevinden zich in de coll. Coombes (Bolton-le-Sands, Carnforth, Lancs., Engeland), de andere poot en vleugel in de coll. ten Kate. Geregeld werden daarna koppels waargenomen; zo zag Dr Harmsen (3) op 9 Januari een vliegend troepje van 14 stuks nabij de Ramspol, terwijl de kantonier-lichtwachter Bultman van de Ketelmond in ieder geval tot einde Februari geregeld een 10-tal ex. waarnam in een wak in de Ketel, vlak bij zijn woning en soms ook op het land, dicht bij de plek waar ik ze zelf op 27 December had aangetroffen (op 9 Maart deelde deze mij mede, dat hij de vogels „de laatste week” niet meer had gezien).